

A kétharmados parlamenti többség küszöbén

Minden elemző egyetért abban, hogy a *Magyar Köztársaság* húsz esztendő történetének legjelentősebb átrendeződése zajlik a politikai rendszerben. Először fordul elő, hogy egyetlen párt kétharmados többséggel veheti kézbe az ország kormányzását. Ennél is fontosabb, hogy egy olyan „helycsere” megy végbe a pártrendszerben, amelyik szimbolikus értékű: a két egykori rendszerváltó erő, az MDF és az SZDSZ parlamentből való kikerülése lezárja a poszt-rendszerváltás periódusát. Húsz év alatt felnőtt egy olyan nemzedék, amelynek a politikai eszmélése az 1990-es évek végére és a 2000-es évek elejére esett. Ez a kiábrándult generáció éppolyan hévvel fordult szembe az apák által teremtett renddel, a „kis kompromisszumok” világával, a politika, a gazdaság és a média világában uralkodó „leosztott szerepekkel”, mint amilyenek annak idején a demokratikus ellenzék tagjai, valamint a Fidesz „alapító atyái” utasították el a szüleik által teremtett háború utáni világot. Ennek a részben szocializációs eredetű, de a társadalom más csoportjai által is képviselt proteszt hangulatnak a terméke a Jobbik és a Lehet Más a Politika (LMP) establishment-ellenessége és „radikalizmusa”.

Eme két pártnak a sikere nem érthető meg a magyar társadalom kiábrándultsága, valamint a két nagy politikai tábor, a Fidesz vezette mainstream „jobboldal” és az MSZP vezette mainstream „baloldal” 2002 óta tartó terméketlen – bizonyos vonatkozásokban a politikai elit 19. század végi és a 20. század eleji közjogi „kakaskodását” idéző – küzdelme nélkül, amelybe 2006 őszétől kezdve becsatornázódott a radikális jobboldal utcai politizálása.

A szocialista-szabaddemokrata kormányok mély társadalmi kiábrándulást hagytak maguk után, és az MSZP képtelen volt arra, hogy pozitív értékelést nyújtson a lakosság számára a 2002-ben és 2006-ban hatalomra került baloldali-liberális koalíciók, valamint a *Bajnai Gordon* vezette szakértői kormány társadalmi és gazdasági intézkedéseiről. Az MSZP, az ország legnagyobb tagságú pártja 2008-tól kezdve képtelen volt kormányozni, a Fidesz viszont képtelen volt a konstruktív ellenzék képének a kialakítására. Várható volt, hogy előbb-utóbb meg fognak jelenni olyan rendszerkritikus pártok, amelyek az establishment-ellenességet a szakpolitikai profizmussal és az alternatív mozgalmak prioritásaival (pl. zöld értékek) vegyítve sikeresen lovagolják meg a társadalom elégedetlenségét. A Jobbik és az LMP megjelenése logikusan adódott ebből a helyzetből.

Az előzetes várakozások

A 2010. április 11-i választás nagyrészt az előzetes prognózisoknak megfelelően alakult. A Fidesz a szavazatok 52,73%-nak elnyerésével megszerezte az egyszerű többséget, ahogyan azt minden elemző várta.¹ Papírforma szerint alakult az MSZP visszaesése és második helye is (noha a Jobbik azt kommunikálta, hogy képes legyőzni az MSZP-t, és valóban, nem sok hiányzott egy ilyen foratókönyv megvalósulásához).

¹ [VoksCentrum - a választások univerzuma](#). 2010. április 14.

Minden elemző biztosra vette a Jobbik Magyarország Mozgalom bejutását a parlamentbe, bár a lehetséges arányszámokról eltértek a vélemények. Kevesebben bár, de lehetségesnek tartották, hogy a Jobbik oly mértékben beéri az MSZP-t, hogy lehetősége lesz a második helyért megküzdeni a szocialista párttal. Az érvényes szavazatok Jobbikra leadott aránya 16,67% volt, azaz mindössze két százalékponttal maradt el az MSZP-re leadott szavazatok mögött.²

Az elemzőket sokáig foglalkoztatta az a kérdés, hogy vajon hány párt foglal helyet a megalakuló parlamentben. Realitása csak a három párti (Fidesz, MSZP, Jobbik), a négy párti (Fidesz, MSZP, Jobbik, LMP) és az öt párti összetételű parlamentnek (Fidesz, MSZP, Jobbik, LMP, MDF) volt.

Az utolsó hetekben az elemzők egyre gyakrabban tekintették reálisnak a négy párti összetételű parlamentet. Az világos volt, hogy a negyedik erő az LMP lesz, amelyik ugyan hosszú ideig küzdött a nagy pártokkal és a Jobbikkal a médianyilvánosságban való arányos megjelenésért, de az utolsó hetekben megfeszített kampányt folytatott, és a különböző kutatóintézetek mind gyakrabban prognosztizálták a jellemzően értelmiségi háttérű kis rendszerkritikus párt előnyét az MDF-fel szemben.

Meglepetések

A papírformaszerűen bekövetkezett események mellett számos meglepő fordulatnak is tanúi lehettünk 2010. április 11-én. Bár sokan már előre borítékolták az MDF-SZDSZ közös lista kudarcát, az eredmény tragikusabb volt, mint amire sokan számítottak. Az MDF-SZDSZ közös lista kudarca, és a két párt parlamentből való kizuhanása nem volt ugyan egyértelmű, de az utolsó hetekben a közvélemény-kutató intézetek már alig 1-2%-os támogatottságot mértek az MDF-SZDSZ közös lista részére. A rossz előjelek, a pártot övező sorozatos botrányok, személyi súrlódások, érdekellentétek és kilépések, valamint a kedvezőtlen prognózisok ellenére a 2,67%-

² Uo. 2010. április 14.

os eredmény még *Dávid Ibolya* és az MDF vezetőinek, valamint *Bokros Lajos* miniszterelnök-jelöltnek a várakozásait is alulmúlta.³ Az MDF elnöke – aki még aznap este bejelentette lemondását – nem is kívánta leplezni a csalódottságát.

Valószínűleg még sokáig az elemzések tárgyát fogja képezni az a kérdés, hogy miért következett be az MDF-SZDSZ közös lista veresége. Az MDF – Bokros Lajos nevével fémjelzett – „liberális” fordulata, az oly hosszú időn keresztül ellenséges SZDSZ-szel való kooperáció, a lista összeállításánál keletkezett, és az MDF régi párttagjait – köztük Csapodi Miklóst – érintő érdeksérelmek mind hozzájárulhattak a vereséghez. Olyan hosszú időn keresztül volt szitok és megvetés tárgya a „liberalizmus” – különösen a liberális kultúrpolitika – az MDF tradicionális szavazóközönségének körében, hogy nem lehet csodálkozni a korábbi szavazók elfordulásán.

Dávid Ibolya pártja nemcsak a hagyományos MDF-es szavazókat idegenítette el, hanem emellett nem volt képes a párt megnyerni a magukat liberálisként identifikáló szavazókat sem. Ennek elsődleges okát abban látjuk, hogy Magyarországon a „jobboldal” és a „baloldal” közötti választóvonal immár egy évszázada nem elsősorban a gazdasági, hanem a kulturális kérdésekben (pl. az egyházak közéleti szerepéhez való viszony) elfoglalt álláspont mentén húzódik.

Azok a liberálisok, akik a gazdasági liberalizmus programját képviselő MDF-et elutasították, és inkább az LMP-t támogatták, a kulturális kérdésekben elfoglalt következetesen liberális álláspont mentén szavaztak. Az MDF kudarcát az okozta, hogy Dávid Ibolya figyelmen kívül hagyta a kulturális liberalizmus iránti fogékonyságot, így amit Bokros programja ígért – a gazdasági liberalizmus – kevésnek bizonyult a volt SZDSZ-szavazók megszólítására.

³ [VoksCentrum - a választások univerzuma](#). 2010. április 14.

Az MDF-en kívül még két párt okozott meglepetést: a Jobbik és az LMP. A Jobbik vezetői önmaguknak, választóiknak és szimpatizánsaiknak egyaránt „kellemetlen csalódást” okoztak: addig hangsúlyozták, hogy a Jobbik kormánypárti szerepre törekszik, hogy ezt a propagandafogást sokan valóban elhitték. Ezeknek a választóknak csekély vigaszt jelentett a „rendszer váltás két torzszülöttjének”, az MDF-nek és az SZDSZ-nek az „eltakarítása” a magyar közéletből (ráadásul, erősen kétséges, hogy ehhez a Jobbik nagyobb mértékben járult hozzá, mint a két nevezett párt maga).

A Jobbik áttörése elmaradt a „liberális” Pesten, de még a csaknem egy évszázada következetesen „jobbra”, sőt „jobbszélre” szavazó Budán, a MIÉP egykori hinterlandján is. Az a tény pedig, hogy a Jobbik nem tudta meghódítani a hagyományosan „konzervatív”, „katolikus”, döntően Fidesz- és MDF-bázisú Dunántúlt, rávilágít a párt terjeszkedésének szociológiai és politikai földrajzi korlátaira. *Tölgyessy Péter* a Jobbikot „*tiszántúli pártnak*” nevezte, ami helytálló definíciónak tűnik.⁴ Valóban, a párt „tiszántúli” szociológiai értelemben, hiszen egyik hinterlandja Északkelet-Magyarországon és az Észak-Alföldön található, bár erősnek mondható a hagyományosan jobboldali Bács-Kiskun megyében is.

Az LMP az utolsó hetekben mind gyakrabban került szóba, mint olyan párt, amelynek lehetősége van elérni az 5%-os parlamenti küszöböt. Az LMP azonban 7,47%-val a mért prognózisoknál is jobban szerepelt.⁵ Ezt elsősorban Budapestnek köszönhette, ahol az LMP az SZDSZ örökébe lépett. A párt nemcsak azokban a kerületekben szerepelt jól, amelyeknek lakossága hagyományosan fogékony liberális értékek iránt (Terézváros, Erzsébetváros, Zugló), hanem Csepelen is. Az utóbbi körzetben az LMP jelöltje, *Hudák János* 14,27%-os eredményt ért el, vagyis csaknem a felét

⁴ [Tölgyessy: A Jobbik még mindig csak regionális párt a Tiszántúlon - Inforádió](#). 2010. április 14.

⁵ [VoksCentrum - a választások univerzuma](#). 2010. április 14.

szerezte meg a szocialista jelölt, *Avarkeszi Dezső* által elnyert voksoknak.⁶ Az LMP sikere rávilágít egyrészt arra, hogy milyen mértékű a csalódottság a nagy pártok iránt, másrészt felveti a kérdést, hogy az LMP értelmiségi bázisú pártként hogyan lesz képes megőrizni népszerűségét ennyire kiélezett helyzetben, egy gazdasági és társadalmi válságkezelés közepette, ilyen vegyes társadalmi mintázatot mutató kerületekben.

Várható fejlemények és feltételezések

A második forduló előtti időszak egyik legnagyobb kérdése, hogy a Fidesz megszerzi-e a kétharmados felhatalmazást a kormányzásra. A kérdés megválaszolását nagyban nehezíti, hogy a „billegő kerületek” nem egyforma mértékű szavazatnyereséget jelentenek. Nem mindegy tehát, hogy a Fidesz hol és mekkora szavazattöbbséggel nyer. Jelenleg országszerte 57 „billegő körzetet” találunk, amely a következő fordulóban a Fidesz és az MSZP közötti küzdelem színterei lesznek. A legtöbb ilyen körzet Budapesten (20) és Borsod-Abaúj megyében (10) található. Hat körzet Jász-Nagykun-Szolnok megyében, négy Heves megyében, három Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, kettő Pest megyében, egy Bács-Kiskun megyében, a többi a Dunántúlon, Csongrád, Békés és Nógrád megyében helyezkedik el.

A dunántúli és Bács-Kiskun megyei körzetek esetében az eredmény nem lehet kétséges, biztosan állítható, hogy a Fidesz ezekben a körzetekben begyűjti a szavazatokat. Csakhogy ezek együttvéve csak hat körzetet jelentenek.

Az MSZP-nek jó esélye van megállítani a Fidesz előretörését azokon a területeken, ahol a baloldal történelmi és szociológiai előnyei a legnagyobbak, a borsodi-nógrádi térségben és Békés megyében. Ha sikerül az MSZP-nek megszólítani azokat a szocialista szavazókat, akik az első fordulóban távol maradtak az urnáktól, valamint

⁶ [Kérdéses, hogy eredményt hoznak-e a szocialista visszaléptetések - BELFÖLD - NÉPSZAVA online](#). 2010. április 14.

a bizonytalanok egy részét, akkor lehetősége van megszerezni a borsodi, nógrádi és békési körzeteket.

Mivel az MSZP hinterlandjának számító Északkelet-Magyarországon, valamint Heves megyében jelentős arányban él a roma lakosság, elképzelhető, hogy Orbán Viktor és a Jobbik összemosására építő kampány, valamint a Jobbik első fordulóban elért sikere mozgósító tényező lesz. A romák nagy része az első fordulóban távol maradt, így történhetett, hogy az általuk nagy számban lakott térségben (Borsod-Abaúj, Nógrád, Heves) a Jobbik kiváló eredményeket ért el. Azonban a második fordulóban lehetőségük lesz ismét dönteni – a Jobbik ellen, objektíve talán az MSZP javára.

Ha az MSZP esetleg az MDF kudarca következtében párt nélkül maradt liberális szavazókat, esetleg a Fidesz kétharmadától rettegő MDF-törzsszavazók egy részét is képes megnyerni, akkor Budapesten és Pest megyében is nyert ügye lehet. A borsodi, nógrádi, szabolcsi, budapesti és Pest megyei, esetleg a Heves és évszázados baloldali tradíciókkal rendelkező Békés megyei körzetek – összesen 38 körzet – meghódításával pedig vége a Fidesz-vezetés kétharmados többségről szőtt vágyainak. Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a Fidesz jelöltjei számos körzetben kétfrontos harcra készülhetnek, hiszen a Jobbik aligha lépteti vissza jelöltjeit a pártnak annyi sebet osztó Fidesz javára. A Fidesz és a Jobbik jelöltjei a borsodi, a nógrádi, a szabolcsi, a hevesi és a bács-kiskuni körzetekben kiüthetik egymást, erősítve az MSZP helyzetét. A Dunántúlon viszont a Jobbik aligha ér el jelentős eredményt a Fidesszel szemben. Az MSZP helyzetét csupán két dolog nehezítheti meg: a fásultság és az LMP.

Az LMP abba a különös helyzetbe került, hogy számos kerületben – Terézvárosban, Erzsébetvárosban, Zuglóban – a párt lehet a mérleg nyelve a Fidesz és az MSZP között.

Lendvai Ildikó bejelentése, miszerint négy kerületben a szocialista képviselő-jelöltek hajlandók lennének visszalépni az LMP-s jelölt részére, meglehetősen rideg fogadtatásra talált az LMP vezetésében. *Schiffer András*, a párt vezetője kijelentette, hogy a Fidesz kétharmados többségének megakadályozásánál fontosabb egy valóban alternatívát jelentő demokratikus párt léte a parlamentben.

Kérdés, hogy vajon a szocialista jelöltek visszaléptetése nem éppen azt idézi-e elő, aminek a megakadályozására a párt törekszik, nevezetesen a kétharmados többség megszerzését. Ugyanis elképzelhető egy olyan forgatókönyv, hogy az MSZP szavazói – akár csalódottságból, akár az LMP megbüntetésére törekedve – nem mennek el olyan tömegben szavazni, amely elégséges volna a Fidesz-jelölt győzelmének megakadályozásához. Ebben az esetben az MSZP akár körzeteket is veszíthet Budapesten, főleg, ha távol maradó szavazóit nem képes a mozgósított bizonytalan szavazók voksaival pótolni.

A küzdelem tehát folytatódik, részben a Fidesz és az MSZP, részben az MSZP és az LMP, részben a Fidesz és a Jobbik relációjában. Az elemzésünkben felmerült dilemmákra a választ a második forduló fogja megválaszolni.